

ІНФОРМАЦЫЙНЫ БЮЛЕТЭНЬ

Кніга ноша № 1

ЗАСНАВАЛЬNIКІ: ГА"САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ", МГА"ЗБС"БАЦЬКАЎШЧЫНА"

■ АЎТОГРАФ

Уладзімір Арлоў: «Даўно не чытаў з такой асалодай...»

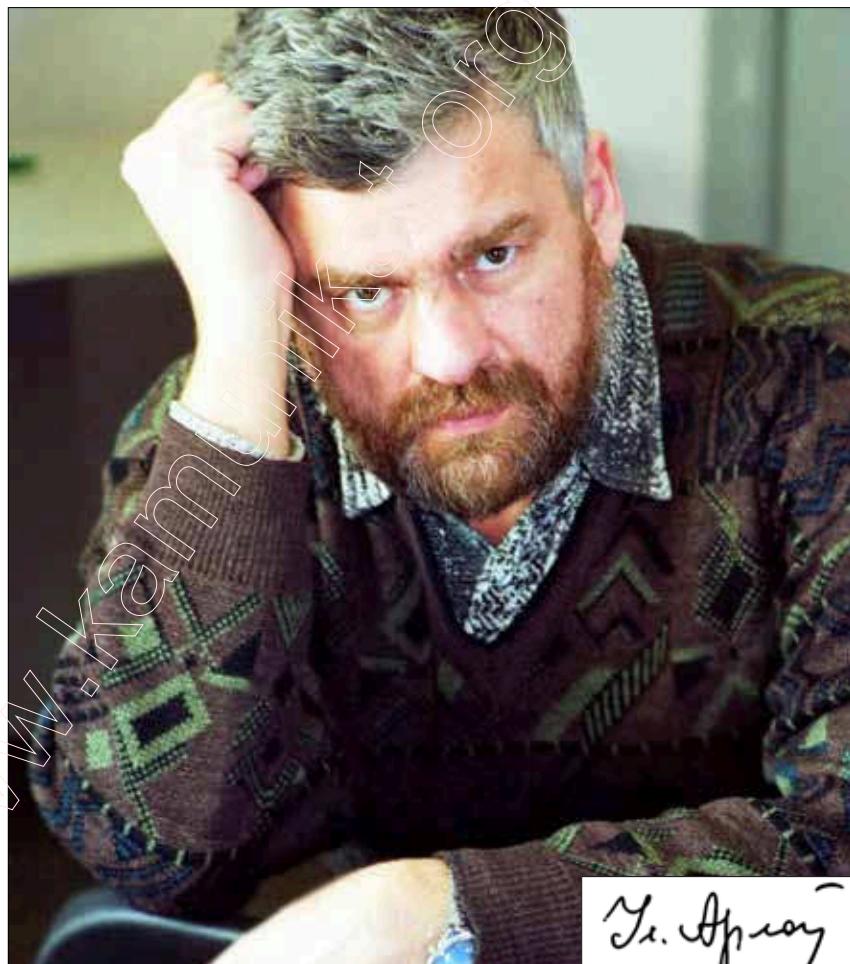
— Шаноўны Уладзімір Аляксандровіч, нядайна пабачыла свет Ваша новая кніга «Ля Дзікага Поля». Зборнік гэты адметны — у ім сабраныя Вашыя лепшыя мастацкія творы на гістарычную тэму, якія так палубілі чытачы... А якой будзе Вашая наступная кніга, над чым Вы цяпер працуеце?

— Дзякую за добрыя слова пра кнігу маёй выбранай гістарычнай прозы. У гэтыя дні ейная назва набывае новыя канатації (сэнсы).

Спадзяюся, наступнай маёй кнігай, што хочацца пабачыць як найхутчэй, будзе новае, вельмі значна — болей, чым удвая — дапоўненое выданне гістарычных апавяданняў для дзяцей «Адкуль наш род».

Павінен жа быў нехта даступнымі словамі распавесці малым чытакам пра рэчы, ад якіх іхня цнатлівія душы клапатліва бераглі. Pra беларусізацыю 1920-х. Pra апетае зламаным Купалам калгаснае «шчасце». Pra «чорных воўранаў» і Курапаты. Pra тое, чаму так падобныя назывы Катынь і Хатынь. Pra Саюз беларускіх патрыётаў і Беларускую Майстроўню. Pra будаўніцтва «светлай будучыні — камунізму», што пачалося й скончылася дармовым хлебам з гарчыцаю ў сталоўках. Pra часы Машэрава, калі ў нашых гарадах зачынілі апошнія беларускія школы, затое жыхары БССР мелі кілбасу (якую, даречы, нязменна адмаяўляўся есці вясковыя кот маёй бабулі).

Героямі кнігі сталі Ларыса Геніюш і мінская доктарка, што ў 1970-я ставіла сваім маленькім няшчасным пацыентам вусцішны дыягназ — «беларусская

У. Арлоў

речь». Мне сніліся Янка Філістовіч і Расціслаў Лапіцкі. Я размаўляў з Уладзімірам Караткевічам і Васілем Быкаўым...

Тэкст дагэтуль не адпускае. Але цяпер за справу ўжо ўзяўся мастак.

Сёлета чакаю і працягу кнігі «Краіна

Беларусь. Ілюстраваная гісторыя». Яна прысвечана перыяду ВКЛ.

Але гэта ўжо напісаное. А на пісьмовым стале, а дакладней, у камп'ютары — зусім новая кніга «Пакуль ляціць страла». Яна не зусім звычайная паводле жанру. Гэта адказы на пытанні чытачоў. Натуральна, адказы не ў тэлеграфным стылі, а ў форме невялікіх эсэ.

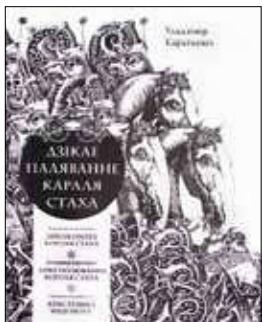
— Вы шмат вандруеце па Беларусі, часта ладзіце сустрэчы з чытакамі ў школах, бібліятэках, ВНУ... Падзяліцеся, калі ласка, думкамі: які ён, су-

Даведка «Кніганошы»:

Уладзімір Арлоў — празаік, паэт, эсэіст, гісторык. Аўтар кніг «Добры дзень, мая шыпшына», «Дзень, калі ўпала страла», «Рэквіем для бензапілі», «Фаўна сноў», «Сны імператара», «Краіна Беларусь», «Ордэн Белай мышы», «Адкусі галаву вароне», «Час чумы», «Сланы Ганібала» і інш. Нарадзіўся ў 1953 годзе ў Полацку. Жыве ў Мінску.

(Працяг на стар. 4)

■ МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА

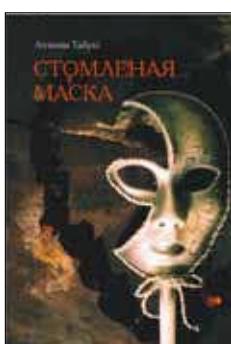
Караткевіч Уладзімір. Дзікае паліванне караля Стака: аповесць. Уклад. У. Гілепа, С. Расольскі; прадм. П. Латушкі; слова да чытача А. Бутэвіча; мастак Ю. Якавенка. – Мінск: «Беларускі фонд культуры», 2010. – 760 с.: іл.

У гэтай унікальной кнізе надрукавана аповесць Уладзіміра Каараткевіча «Дзікае паліванне караля Стака» на беларускай, рускай, украінскай і англійскай мовах. Падарункае выданне, праілюстравана малюнкамі Юрія Якавенкі, прымеркавана да 80-годдзя класіка.

Караткевіч Уладзімір. Ладзя Роспачы: навела. Першае непадцэнзурнае выданне: аналіз аўтарскіх і цэнзарска-редактарскіх правак. Уклад., ідэя, камент., аналіз Г. Лабадзенкі; прадм. Р. Барадуліна; паслямова В. Сёмухі. – Мінск: Медысонт, 2010. – 148 с.: іл.

Гэта першае непадцэнзурнае выданне Уладзіміра Каараткевіча, у якім паказаныя і прааналізаваныя ўсе цэнзарска-редактарскія праўкі, якіх у беларускім і рускім варыянтах тэксту назбралася ажно 296! Кніга адметная тым, што яна інтэрактыўная: кожны з чытачоў, разгортваючы яе, робіцца даследчыкам творчасці Каараткевіча. Тэкст не «адматаны» да першапачатковага варыянта – усе праўкі і скраченні проста графічна паказаныя ў тэксле, каб кожны мог вырашыць, што выпраўлена справядліва, а што – не. Кніга адрасавана шырокаму колу чытачоў. Выданне прысвечанае 80-годдзю з дня нараджэння пісьменніка.

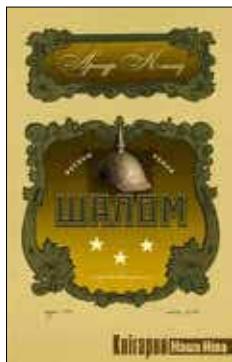
Табукі Антонія. Стомленая маска: апавяданні. Пераклад з італьянскай В. Колас. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 167 с.

Упершыню ўзвaze беларускача чытача прадстаўляюцца асобнай кнігай апавяданні славутага сучаснага італьянскага празаіка, выбраныя са зборніка «Нязначныя памылочки» і «Робіца ўсё болей позна». У першай частцы аўтар задумваецца над ролем выпадку ў нашых лёсах, пра дроб-

ныя непаразуменні, памылкі, што маюць непрадказальнаяя наступствы, а ў другой, у лірычных апавяданнях, напісаных у форме лістоў без адрасата, якія пісьменнік называю размовамі з самім сабой, запрашае ў здзейсненія і няздзейсненія падарожкы па далёкіх краінах, углядаеца ў далягляды мінулага, тужыць пра немажлівасць спыніць хуткаплынны час, спрабуе растлумачыць самому сабе тое, што сталася відавочным занадта позна.

Артур Клінаў. Шалом: ваенны раман. – Мінск: Логвінай, 2010. – (Кнігарня «Наша Ніва»).

Мастак Артур Клінаў ярка заяўві пра сябе як пра літаратара «Малой падарожнай кніжыцай», у якой удала спалучыў дзіцячыя ўспаміны з інтэлектуальнымі рэфлексіямі. «Але гэта была яшчэ не зусім проза, – гаворыць пра

новую кнігу мастака філосафа Валянціна Акудовіч. – А вось «Шалом» – ужо сапраўдны раман, які ў еўрапейскай літаратуры калісьці жанрава пазначаўся як «авантурны». Прайда, у Клінаў авантуры героя паходзяць не столькі з фантасмагарычнасці той сітуацыі, у якой ён апынуўся. Аднойчы насынуўшы на галаву медны «кайзераўскі» шалом, герой рамана не здолеў яго зняць і паехаў ў ім з Нямеччыны праз Польшчу ў Беларусь. Натуральна, з гэтай сваёй адметнасці ён займеў мноства апрычоных канфліктў ды адмысловых прыгодаў, якія і арганізујуць сюжэт твора...».

Харытанюк Наталка. Трынаццаць гісторый пра мёртвага ката: апавяданні. – Мінск: Логвінай, 2010. – 98 с. – (Галерэя Б).

Празаік і эсэістка, суаўтарка калектывных кніг «Жанчыны выходзяць з-пад кантролю», «Пакахай мяне, калі ласка», «In Вільня Veritas» нядайна прэзентавала свой першы зборнік апавяданняў. Аўтарка прапаноўвае чытачу «напружыць усе сілы і паглядзець праз свае маскі ў гэтай кнізе. Зрабіць некалькі колаў па пакоі і падысці да Гары. Пабачыць у яго акулярах свой адбітак. Паглядзець глыбей. Яшчэ глыбей. Наскроў. Супасці з гэтай маскай назаўжды. Нарэшце ахапіць Усё».

Персанажы ў творах узятыя з рэальнасці, але моцна «прыпраўленыя» аўтарскай фантазіяй і выдумкай, пра што пісьменніца сказала ў адным з інтэрв'ю: «Для мяне літаратура – гэта шапуха, якая дae магчымасць перажыць яшчэ раз тое, што ты не перажыў, цi ня змог, цi калісьці прапусciў». Таму тут шмат мараў іншых шляхоў таго, што са мной не здарылася і калі нехта паспрабуе прачытаць, напрыклад, «Мёртвага ката» як гісторыю берасцейскай дзяўчыны, мяне, то гэта будзе няправільна, гэта – не я, гэта – уява, гэта – як шапуха».

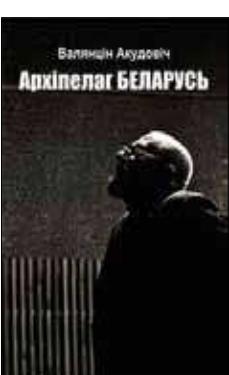
Сін Ілля. Тэатральныя драмы: тэксты. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 176 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Вандроўка на субмарыне па затопленым Менску спаквала пераўтвараеца ў экспурсію па нетрах падсвядомасці аўтара, знаёмства з яе флорай і фаўнай. Кніга населеная безлічччу эфемерных і яўна прыдуманых істотаў, якія і далі ёй назуву. Часам публіка нібы адчувае сябе за кулісамі аматарскага тэатру, дзе любая трагедыя пераўтвараеца ў фарс. Але ўсё ж напрыканцы гэтага трыпа вас можа наведаць нязмушаная надзея на сапраўднасць... Новую кнігу трансгресіўнай прозы Іллі Сіна можна парэкамэндаваць толькі падрыхтаваным чытачам.

Башура Міхась. Думкі – гэта не гульня: вершы. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 68 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Паэзія Міхася Башуры вельмі эмацыянальная і свавольная, бо яна гаворыць пра вечныя чалавечыя каштоўнасці. Вершы, прадстаўлены ў выданні, разгортваюць перад чытачом каляровую гаму новага свету, дзе няма месца здрадзе, ня навісці і падману. Гэта – светлая кніга, якая рэкамендуецца ўсім прыхільнікам паэтычнага слова.

Акудовіч Валянцін. Архіпелаг Беларусь: книга дыялогаў. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 240 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Кніга дыялогаў складзеная з фрагменту гутарак, дыскусій ды палемік, што пачынаючы з 1994 года друкаваліся ў розных часопісах, газетах, на сайтах ды гучалі ў эфіры. Усе пытанні і адказы задзіночаныя паводле пэўных тэмаў: гісторыя, культура і рэлігія, літаратура, філасофія, прыватнае жыццё. Кожнай

тэмэ папярэднічае міні эсэ аўтара. Кніга разлічаная на тых, хто ўласнаруч будзе Беларусь.

«Яна-trys-ён»: перформанс-суполка: тэксты. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 95 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Выданне прысвячана літаратурнай суполцы «Яна-Тры-Ён», якая, акрамя яскравых літаратурных выступаў, пакідае пасля сябе і шэраг запамінальных акцыяў і перформансаў. У кнізе чытач знойдзе расповед пра ўзнікненне суполкі, канцэпцыі і анатацыі выбранных перформансаў, а таксама вершы сяброў суполкі – Адама Шостака, Вольгі Рагавой і Юрася Ленскага.

Вярцінскі Анатоль. Асобныя радкі розных гадоў. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 101 с. – (Другі фронт мастацтваў).

У новай кнізе паэт звяртацца да вечных тэм: каханне, вера, сяброўства, радзіма, жыццё і смерць... Кароткія вершы знакамітага паэта ўражваюць сваёй афарыстычнасцю і філософскай мудрасцю. Вось толькі адзін прыклад:

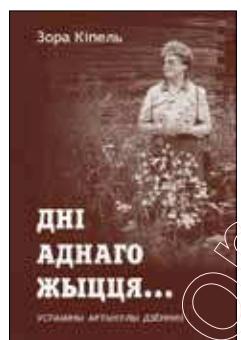
Што нас ратуе, калі насцігае бяда?
Згадка пра маці, сон, хада і вада.

Дыкенс Чарльз. Олівер Твіст: раман. Пераклад Яўгена Балясіна, мастак Анатоль Тадорскі. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 456 с.: іл.

«Олівер Твіст» (1838) – гісторыя хлопчыка-сіраты, які трапіў у бедныя кварталы Лондана. Ён сустракае на сваім шляху подласць і высакароднасць, злодзеяй і людзей

прыстойных. Бязлітасны лёс адступае перад ягоным шчырым імкненнем жыць сумленна. На старонках рамана адлюстроўваецца жыццё Брытаніі XIX стагоддзя – ва ўсім яго харастве і разнастайнасці, даеца шырокая сацыяльная карціна – ад працоўных дамоў, крымінальных пластоў, лонданскага дна да грамадства багачоў і па-дыкенсаўскі добрасардэчных буржуадабрадзеяў. У гэтым рамане Ч. Дыкенс выступае як гуманіст, сцвярджаючы сілу добра ў чалавеку. Выход рамана спрэвакаваў шэраг скандальных разбральніцтваў у працоўных дамах Лондана, якія, па сутнасці, былі напаўвязніцамі, дзе бязлітасна выкарыстоўвалася дзіцячая праца.

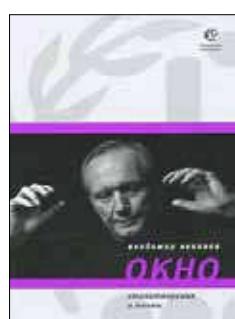
Кіпель Зора. Дні аднаго жыцця...: успаміны, артыкулы, дзённікі. Тлумачэнні, заувагі, каментары Вітаўта Кіпеля; уклад. Сяргей Шупа. – Мінск: Зміцер Колас, 2010. – 936 с.: іл.

У кнізе праз дзённікі і ўспаміны актыўнай дзяячкі беларускай эміграцыі ў ЗША Зоры Кіпель (1927-2003) паўстает шырокая панарама грамадскага, палітычнага і культурнага жыцця беларускай эміграцыі другой паловы XX стагоддзя. Дзённікі дапоўнены каментарамі аднаго з патрыярхіяў беларускай дыяспары, мужа Зоры – Вітаўта Кіпеля.

Лукша Міра. Жывінкі з глыбінкі: вершы. – Беласток: Програмная рада тыднёвіка «Ніва», 2009. – 60 с.

Кніжка «Жывінкі з глыбінкі» прапануе паблукаваць па Беласточчыне і пазнаёміцца з назвамі гародоў і вёсак (у Беластоцкай вобласці назвы на знаках падаючыя адначасова па-польску і па-беларуску), а таксама з жартояўнымі, але такімі натуральнымі тлумачэннямі іх назваў. Гэта своеасаблівая візітныя карткі гэтых вёсак. Кожная старонка кнігі змяшчае карту мясцовасці, знак-паказальнік населенага пункта і верш пра гэты горад ці вёску, складзены Мірай Лукшай.

Окно: стихотворения и поэмы. – Москва: Время, 2010. – 304 с. – (Поэтическая библиотека).

Уладзімір Някляев – вялікі паэт, які ў самым пачатку шляху, выбіраючы паміж мовай бацькі, рускай, і мовай маці, – выбраў матчыну мову, беларускую. «Нацыянальнасць, – напіша ён у аўтабіографіі, – гэта не столькі кроў, колыкі культура, у якой ты народжаны і якой выхаваны».

«У паэтаў ёсць такі звычай...» – казаць праўду адзін аднаму. Вось што кажа пра кнігу Уладзіміра Някляева «Окно» Яўгеній Еўтушэнка: «Гэта моцная і чистая кніга – часам спавядальная, часам прыгчава-фальклорная, але заўсёды поўная жадання добра людзям». А далей ідзе непасрэдны зварот паэта да паэта з вельмі нетрыўвильным парайнаннем: «У цябе такі талент, які не то што букет, а проста букецишча разнастайных будучых перамог, якім ты, як венікам, можаш вымесці нямала зла з матулі-Зямлі». Такім талентам можа ганарыцца Беларусь.

■ З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Моц смаку беларускай кухні

У беластоцкай кнігарні «Акцэнт» 22 снежня прэзентавалі кнігу Юрыя Качука «Беларуская кухня. Моц смаку». Прыгожа ілюстраванае выданне змяшчае шматлікія рэцэпты, якія аўтар, што жыве ў Зэльве, карпатліва збіраў шмат гадоў як у родным мястэчку, так і па-за яго межамі. Як адзначае Юры Качук, каб прыгатаваць сапраўдную беларускую страву, трэба не толькі мець адпаведны настрой, але і думаць па-беларуску:

— Калі думаеш па-беларуску, калі з беларускіх прадуктаў усё гэта гатуеш, тады і атрымаецца беларускай страва. Рэцэпты збіраліся і па Зэльве, і ў Наваградку. Шмат якіх рэцэптаў давялося мне адаптаваць са старадауніх беларуска-ліцвінскіх кніжак, адаптаваць да сучасніці. Я люблю, калі і жонка на кухні дапамагае, я без памочнікаў не могу абысціся, каму ж даверыца цыбулю рэзазь...

Пасля прэзентацыі выдання аўтар прапанаваў усім удзельнікам імпрэзы пачастунак — уласна прыгатаваны селядэц.

Варта адзначыць, што сродкі, атрыманыя ад распаўсюджвання кнігі «Бе-

ларуская кухня. Моц смаку», будучы выкарыстоўвацца дзеля ўпарядкавання месцаў масавых рэпрэсій у Курапатах.

Кніга выйшла ў Беластоку, у выдаўце «Ортдрук». Гэта ўжо другое выданне аўтара, прысвечанае кулінары.

Першае — «Традыцыйныя стравы Грэдзеншчыны і Беласточчыны» выйшла ў суаўтарстве з аніматарам культурнай Янінай Чыжэўскай.

Паводле
«Радыё Рацыя»

■ АЎТОГРАФ

Уладзімір АРЛОЎ: «Даўно не чытаў з такой асалодай...»

C (Пачатак на стар. 1)

часны чытач беларускай літаратуры і літаратуры ўсёгуде?

— На гэтае пытанне найлепей і адкажа якія «Пакуль ляціць страла», бо яна вырасла з пытанняў, якія я атрымліваў менавіта на сустрэчах з чытачамі. А такіх сустрэчаў у маёй пісьменніцкай біографіі адбылося ўжо не менш за тысячу.

Пытанні самыя розныя — вечныя і надзённыя, наўгунныя і падступныя, прыватныя і філософскія... Вось вам некалькі прыкладаў: «Ці можна давяраць сучасным школьнікам гісторыі?», «Ці знаходзіцца ў Вашым літарацкім жыцці месца футболу?», «Узгадайце, калі ласка, сваё першое эратычнае перажыванне», «На пытанне, што ён будзе рабіць, даведаўшыся, што заўтра — канец свету, Марцін Лютер адказаў, што будзе садзіць яблыні. А што рабілі б Вы?», «Як складваліся Вашыя стасункі з цэнзурай?», «Ці існавала ў нашых продкаў развітая міфалогія накшталт антычнай?».

Частка адказаў, якія ператворацца ў кніжныя старонкі, прагучала летасць на хвалах Беларускай «Свабоды» і з'явілася на сایце svaboda.org.

— Мінулы год быў багаты на арыгінальныя і цікавыя выданні, пра якія, дарэчы, мы пісалі ў «Кніганошы». Якія кнігі вам найбольш запомніліся? На якія парыце звярнуць увагу нашым чытачам і пашукаць у кнігарнях, бібліятэках?

— Я шмат чытаю, і спіс мог бы атрымашца доўгі. Паколькі Вы, як я разумею, найперш маеце на ўвазе нашу нацыянальную літаратуру, засяроджуся на ёй.

Параіў бы тым, хто гэтага яшчэ не зрабіў, узяць у руکі «Архіпелаг Беларусь» Валянціна Акудовіча, двухтомнік Ларысы Геніюш, «кнігазбораўскі» том выбраных твораў Уладзіміра Някляева, а таксама ягоныя кнігі «Кон» і «Паэмы». Звярнуў бы увагу на «Новаве неба» Адама Глобуса і зборнік «З апокрыфа ў канон» Алеся Разанава. Добрая белетрыстыка — раман Леаніда Дайнекі «Назаві сына Канстанцінам»...

Сапраўды ўнікальнае выданне караткевічайскай «Ладдзі Роспачы» здзейсніў Глеб Лабадзенка, які паказаў, як нявечыла творы нашых класікаў савецкай цэнзура (у прыватнасці, паслядоўна

выкрайспіваючы слова «Беларусь», «беларусы» і вытворныя ад іх).

Выдавецства «Тэхналогія» выдала, я сказаў бы, проста грандыёны — пе-радусім не аб'ёмам, а зместам — том тэкстаў, прысвечаных 80-годдзю з дня нараджэння і 50-годдзю святарства айца Аляксандра Надсана, — «Сонца тваё не закоціца, і месяц твой не скаваецца».

Мая гістарычна адукацыя ўносіць у кола чытання свае карэктывы. Але, я мяркую, што і таго, хто не сканчваў гістарычнага факультэта, здольная захапіць кніга Вольгі Бабковай «...І цуды і страхі. Эсэ па гісторыі штодзённасці Вялікага Княства Літоўскага XVI-XVII стагоддзяў». Даўно ў гэтым жанры нічога не чытаў з такой асалодай.

Адзначу тут яшчэ некалькі значных, на маю думку, кніг: Юрый Бохан. «Ваяры Грунвальдскай бітвы»; Дзяніс Дук «Полацк і палачане (IX-XVIII стст.); Уладзімір Крукоўскі «Срэбная страла ў чырвоным полі. З гісторыі беларускіх прыватных гербаў»; Васіль Варонін «Князь Юрай Лынгвенавіч Мсціслаўскі. Гістарычны партрэт».

Зычу натхнёнага чытання!

■ НАВУКА/ПУБЛІЦЫСТЫКА/ДАВЕДНІКІ

Наша страва: сапраўдная беларуская кухня. Другое выданне. Алесь Белы, Зміцер Дзядзенка, Алег Дзярновіч і інш.; укладальнік Алесь Белы. – Мінск: Логінаў, 2010. – 288 с.: іл. – (Кнігарня «Наша Ніва»).

Што ж можа прапанаваць свету беларуская (літвінская) кухня? Чым частуш замежных гасцей, чытач? Што гатуеш на святы? Кнышы на Дзяды, галёпы на 25 сакавіка, сліжкі ды куцю на Вігілію Божага Нараджэння? А ў будні? Лазанкі, верашчаку, калдуны па-тышкевічауску, кулябяку па-радзівілауску, халаднік, шчоўе, капуснік, поліўку, капыткі? У якой мясной краме купляеш вэнджаныя балероны, паўгускі, сальцісоны ды кіндзюкі? А як наконт смаргонскіх абаранкаў – праста з Казюковага дрэва, а яшчэ – мірскіх і дубровенскіх пернікаў, літоўскага сыру і дзісенскага масла? Гатовы пастаяць за гонар краю на Чэмпіянаце свету па прыгатаванні Бульбяной Кішкі? Можаш патлумачыць, чаму «найлепшая рыба – лініна»? Аўтары «Нашай стравы» дапамогуць сучаснікам далучыцца да традыцыі – не толькі як чытачам, але і як кухарам-практыкам. Але, крыху, і як чараўнікам, бо гэтая кніга нават не так пра самі стравы, як пра той міфалагічны і гістарычны контэкст, які робіць прыгатаванне і спажыванне ежы Высокай Культурай.

Беларускі Гістарычны Агляд. Том 16. Сшытак 1 (30). Старонкі 1–342. Чэрвень 2009.

Навуковы часопіс «Беларускі гістарычны агляд» утрымлівае артыкулы, прысвечаныя розным аспектам беларускай гісторыі ў XVII–XX стст.: Уладзіміра Падалінскага «Палітычная эліта Лідскага павета ў апошнія трэці XVI ст.», Анатоля Трафімчыка «Аб'яднанне Беларусі ў 1939 г. і «гістарычная справядлівасць»; Томаса Бона «Доўгае парыванне са Сталінім,

або Дзённік Яфіма Садоўскага».

У рубрыцы «Публікацыі» змешчаны артыкулы Наталі Сліж «Справа аднага наезду, або Пра рэпутацыю Льва Сапегі», Аркадзіуша Чволэка «Як палявалі на чарапуніц у маёнтках Яна Станіслава Сапегі», Ірыны Сынковай «Міхаіл Тарэлка. Знахарскі тэкст з беларуска-татарскага рукапісу».

Беларускі Гістарычны Агляд. Том 16. Сшытак 2 (31). Старонкі 343–690. Снежань 2009.

Другі сшытак часопіса «Беларускі гістарычны агляд» папоўнілі артыкулы, прысвечаныя беларускай гісторыі ў XVII–XX стст.: Змітра Крывашэева «Арганізацыя і функцыянуванне карпусоў Нясвіжа ў 40-я – сярэдзіне 50-х гг. XVIII ст.», Цімафея Акудовіча «Прынцып «трох правінцый» і ўніфікацыйныя тэндэнцыі на Чатырохгадовым сойме», Штэфана

Розенвальда «Пра ўшанаванне Язафата Кунцэвіча ў XVII ст.», Андрэя Антонава «Аляксандар Ружанцоў: накіды да біографіі». Яўген Анішчанка выдрукаваў трактат Карла

Федэлы «Стан яўрэяў у Расійскай імперыі». У рубрыцы «Новая літаратура: агляды і рэцензіі» змешчаны рэцензія польскага сацыёлага Рышарда Радзіка «Беларуская апологія» трыадзінарускасці на працу праўладнага ідэолага Льва Крыштаповіча «Беларусь і Расія: гістарыкофіскае і цывілізацыйнае адзінства», ды Генадзя Сагановіча «Калі змаўкаюць папярэднікі: Пра псеўданавуковае даследаванне Грунвальдской бітвы» на працу Руслана Гагуа «Грунвальд у крыніцах».

Туронак Юры. За кардонам Бацькаўшчыны: успаміны. – Мінск: Медысонт, 2010. – 276 с. – (Бібліятэка часопіса «Беларускі гістарычны агляд»).

Ва успамінах вядомага беларускага гісторыка, якому выпала жыць за межамі Беларусі, адлюстравана ўся яе найноўшая гісторыя. Аўтар узнаўляе і ацэнвае перажытае, разважае пра шляхі беларускага самаўсведамлення. Вялікі раздзел

успамінаў прысвячаны ўдзелу ў грамадскім жыцці Польшчы, а менавіта ў Беларускім грамадска-культурным таварыстве. Прычым аўтар вельмі крытычна апісвае тыя падзеі, адзначаючы, што беларускія лідари часам прыярытэтам бачылі пастановы партыі, а не здаровага сэнсу, а ў таварыстве былі і супрацоўнікі бяспекі. Распавядзеца ў кнізе пра зацікаўленне гісторыяй: беларускім рухам на Беласточчыне і ў Польшчы, пачаткам нацыянальнага руху ў ХХ ст., а таксама дзеянасці Вацлава Іваноўскага. Менавіта пасля апрацавання жыццярысу Іваноўскага, Туронку ў Польскай акадэміі навук прапанавалі заняцца напісаннем дысертацыі «Беларусь пад нямецкай акупацыяй». Выдадзеная на яе аснове кніга стала бестселерам у пачатку 1990-х.

Успаміны дапаўняюцца дакументамі і спісам беларусаў-науčных прац гісторыка. Адресуецца ўсім, хто цікавіцца беларускім нацыянальным рухам. Даўцаць першы том кніжнай серыі Бібліятэка часопіса «Беларускі Гісторычны Агляд».

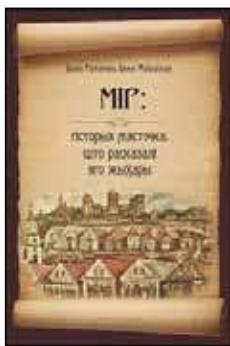

Сонца тваё не закоціцца, і месяц твой не схаваецца. Уклад. I. Дубянецкая. – Мінск: Тэхналогія, 2010.

Кнігу склалі артыкулы 100 аўтараў з чатырнаццаці краінаў свету па беларусістыцы і багаслоўі ў гонар 80-годдзя з дня нараджэння і 50-годдзя святарства айца Аляксандра Надсаны. На Захадзе такая кнішка называецца Фэст-шрыфт. Яны звычайна робяцца выбітнаму навукоўцу, калі калегі выдаюць кнігу як шанаванне свайму калегу.

У зборніку прадстаўленыя чатырнаццаць гуманітарных дысцыплінай і дзеяць багаслоўскіх. Яны дапаўняюцца такім спецыфічнай тэмай як Чарнобыль, бо менавіта айцец Надсан быў першым чалавекам з заходняга свету, які пасля той страшнай трагедыі прыехаў у Беларусь з гуманітарнай дапамогай. Асобны раздзел кнігі складаюць вершы, прысвечаныя Аляксандру Надсану. На форзацах гэтай кнігі прадстаўленыя тэксты самога айца Аляксандра. А ў якасці эпіграфа ўзята яго выказванне, якое ўжо можна лічыць афарызмам: «Разуменне свабоды прыходзіць у пары з духоўным разняволеннем».

■ НАВУКА/ПУБЛІЦЫСТЫКА/ДАВЕДНІКІ

Раманава Ірына, Махоўская Ірына. *Mір: гісторыя мястэчка, што расказалі яго жыхары.* – Вільня: ЕГУ, 2009. – 248 с.

Кніга «Mір: гісторыя мястэчка, што расказалі яго жыхары» – эта гісторыя паселішча, пададзеная праз погляд яго жыхароў. Унікальнасць Mіра ў якасці аб'екта вывучэння вызначылі некалькі момантаў. Першае – гэта наяўнасць цудоўнага гатычнага замка XVI ст., у якім да самага прыходу

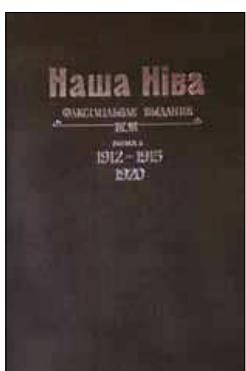
савецкай улады ў 1939 г. жылі князі Святаполк-Мірскія. Жыццё побач з замкам, князямі надавала міранам адчуванне ўнікальнасці іх малой радзімы. Жыхары мястэчка вельмі ганацаца месцам, дзе яны жывуць і, як правіла, з задавальненнем рассказываюць аб яго мінулым. Іншы момант, які забяспечыў сусветную вядомасць Mіру, – Мірская ешыва, адна са знакамітых ешыў першай паловы XX ст., дзе побач з грамадзянамі Расійскай імперыі, а пасля Польшчы (у склад якіх уваходзіла мястэчка Mір) навучаліся студэнты з самых розных краін свету: Англіі, Галандыі, Германіі, Швецыі, Даніі, Амерыкі, Канады, Паўднёвой Афрыкі і інш. Адресуецца студэнтам ВНУ, вучням старэйшых класаў, настаўнікам і выкладчыкам, усім, хто цікавіцца найноўшай гісторыяй беларускага народу.

Лепешаў Іван. *Літаратура, мова, гісторыя: Надзённае: зб. артыкулаў.* – Гродна: «Ламарк», 2010. – 172 с.

Навукова-папулярнае выданне ўтрымлівае актуальныя і сёння артыкулы, нарысы, нататкі, рэцэнзіі мовазнаўчай, літаратуразнаўчай і гістарычнай тэматыкі, апубліканыя за апошнія два гады ў перыядычным друку – пераважна ў газетах і часопісах. Сярод іх артыкулы пра малавядомыя ці зусім

невядомыя падзеі, звязаныя з жыццём і літаратурнай дзеянасцю Янкі Купалы, Кузьмы Чорнага. А ў артыкуле пад загалоўкам «Праўда аб Пушкіне» аўтар паказвае, што Пушкін быў не толькі геніяльным рускім паэтам, але яшчэ і шавіністам вышэйшай маркі.

Наша Ніва: Першая беларуская газэта з рэсункамі. 1912–1915, 1920 гг. Выпуск 5. Факсімільнае выданне. – Мінск: Тэхналогія, 2010.

Чарговы выпуск факсімільнага выдання першай масавай беларускай дэмакратычнай газеты пачатку XX стагоддзя ўтрымлівае нумары за 1912–1915, 1920 гады. Выданне адресуецца наўкоўцам, выкладчыкам, студэнтам, а таксама ўсім, хто цікавіцца гісторыяй беларускага нацыянальна-вызваленчага руху.

Беларуска-нямецкі слоўнік, Belarussisch=Deutsches Wörterbuch: больш за 70 тысяч слоў і выразаў. Пад рэдакцыяй Мікалая Кур'янкі, Лявона Баршчэўскага і То-

маса Вайлера. – Мінск: Зміцер Колас, 2010. – 608 с.

Гэты слоўнік – першы беларуска-нямецкі слоўнік сярэдняга памеру (больш за 70 тыс. слоў, словазлучэнняў і выразаў). Універсальны характар дазваляе выкарыстоўваць яго з рознымі мэтамі як у пісьмовай, так і у вуснай камунікацыі. Маючы выразную функцыянальную накіраванасць, слоўнік дапаможа перакласці беларускія тэксты размоўнага, літаратурна-мастацкага, грамадска-палітычнага і эканамічнага характару.

Призначаецца шырокаму колу карыстальнікаў: перакладчыкам, студэнтам, навуковым даследчыкам і ўсім цікаўным.

Сучасны беларуска-рускі, руска-беларускі слоўнік. Аўт.-склад. А. М. Булыка, К. П. Булыка. – Мінск: Радыёла-плюс, 2011. – 704 с.

Выданне падрыхтавана з улікам Правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі, якія ўступілі ў сілу з 1 верасня 2010 года. Слоўнік змяшчае больш за 42 тысячи лексічных адзінак. Адресуецца самаму шырокаму колу карыстальнікаў.

Вячорка Вінцук. Кароткая граматыка літоўскай мовы. – Мінск: Радыёла-плюс, 2010. – 116 с.: фат. – (Серыя «Беларуская ЕўраГраматыкі»).

Літоўская мова належыць да группы балцкіх моваў індаeўрапейскай сям'і. Граматычна літоўская мова – выразна флексцыйная, як і праіндаeўрапейская,санскрыт, старажытнагрэцкая, лацінская, як бальшыня сучасных славянскіх моваў. Сярод неславянскіх моваў літоўская – найбліжэйшая да беларускага, таму беларусу яна не будзе здавацца чужой. І прычына не толькі ў супольнай спадчыне Вялікага Княства Літоўскага.

Баршчэўскі Лярон, Жалезка Юрый. Кароткая граматыка нідэрландской мовы. – Мінск: Радыёла-плюс, 2010. – 120 с.: фат. – (Серыя «Беларуская ЕўраГраматыкі»).

Нідэрландская мова належыць да падгрупы заходнегерманскіх. Гістарычна яна сфарміравалася на аснове старажытназаходненіжненіжнегерманскіх дыялектаў. У вывучэнні нідэрландской мовы пачаткоўцу істотна могуць дапамагчы веданне німецкай, англійскай, іншых германскіх моваў. Выданне адресуецца ўсім, хто цікавіцца нідэрландской мовай.

Паэт вярнуўся на Бацькаўшчыну

Салавей Але́сь. Творы. Уклад.
М. Скобла. — Мінск: Лімарыус,
2010. — («Галасы Айчыны»).

Закінуты лёсам у далёкую Аўстралію, вымушаны фізічна працаўца на фабрыцы, як і многія паэты, чалавек непрактычны і ў нейкай меры залежны ад «шклянога бoga», Але́сь Салавей (Альфред Радзюк) да апошніх сваіх дзён меў у набытку толькі два зборнікі твораў: «Мае песьні» (Рыга, 1944) і «Сіла гневу» (Остэргофэн, 1948). Укладзенія ім ім зборнікі «Вянкі» і «Несъмяротнасць» працяглы час заставаліся ў рукапісах. І вось у другой палавіне 1970-х у паэта з'явілася мажлівасць выдаць новую кнігу. І не проста зборнік, а збор твораў, у які ўвайшлі б і «Мае песьні», і «Сіла гневу», і «Вянкі», і «Несъмяротнасць». Паэт сам даў загаловак гэтай кнізе: «Няту́скная краса».

Збор твораў Але́сі Салаўя выдаў у 1982 годзе — праз чатыры гады пасля трагічнае смерці паэта — Беларускі інстытут навукі й мастацтва (Нью-Ёрк). Складальнік гэтага тома Антон Адамовіч сабраў амаль усю даступную яму творчую спадчыну паэта: вершы, паэмы, пераклады з іншамоўных паэтаў, драматургічныя творы і нават адзін празаічны тэкст. Зора Кіпель склала для гэтае кнігі даволі грунтоўную бібліографію, а Антон Адамовіч адмыслова для яе напісаў, як і на сённяшні дзень, самую грунтоўную

працу аб жыцці і творчасці паэта. Гэтая праца пад загалоўкам «Так пляяў Салаўей» потым убачыла свет у пасмяротных выданнях даследчыка, у тым ліку ў вялікім томе твораў Ант. Адамовіча «Да гісторыі беларускай літаратуры» (Менск, 2005).

З того часу (з 1982 г.) творы Але́сі Салаўя асобнымі кнігамі не выходзілі. І вось Міхась Скобла ўклай новы зборнік твораў пісьменніка. Як вынікае з каментарнае часткі кнігі, зборнік гэты мог атрымаць загаловак «Конадзень». Аднак ці то выдаўцы ўгаварылі складальніка, ці то складальнік сам схіліўся да больш акадэмічнага назову кнігі: «Творы: Паэзія, проза, лісты».

Нью-ёркскую кнігу «Няту́скная краса: Збор твораў» і кнігу «Творы: Паэзія, проза, лісты» яднае тое, што абездзве яны выйшлі пры дапамозе амерыканскіх беларусаў.

Калі Антон Адамовіч у бінімаўскім выданні згрупаваў паэтычныя творы Але́сі Салаўя па зборніках, а потым змясціў вершы, якія паэт вырашыў у зборнікі не ўключачыць, а таксама паэтычныя пераклады і вершы для дзяцей, дык Міхась Скобла вырашыў пакарыстацца больш акадэмічным спосабам і «дарослыя» вершы паэта размисціць у храналагічным парадку. Асобны раздзел склалі паэмы Але́сі Салаўя, асобны — яго драматургічныя творы, асобны — вершы для дзяцей і г. д.

У параўнанні з бінімаўскім выданнем у новай кнізе вершаў Але́сі Салаўя больш на нейкі дзясятак. З'явіліся яшчэ адзін паэтычны пераклад і пяць тэкстаў прозаю.

Але́сь Салаўей — з тых паэтаў, якія вучыліся ў Максіма Багдановіча, з гэтак званых эстэтаў, да якіх належала Уладзімір Жылка, Наталля Арсеннёва, Рыгор Крушына ды некаторыя іншыя творцы.

Вось чаму новая кніга ягоных твораў — падарунак аматарам паэзіі. Але і «эстэты» — людзі грэшныя. І гэтым, думаецца, яны яшчэ больш прывабліваюць, сваіх адаратараў.

Выдавецства «Лімарыус» і Міхась Скоблу трэба павіншаваць: дэбютная кніга ў серыі «Галасы Айчыны» ўдалася. Яна гожа прадстаўляе творчасць аднаго з выдатных песняроў нашай Айчыны. Можна канстатаваць: гэтаю кнігу паэт Але́сь Салаўей канчаткова вярнуўся на Бацькаўшчыну.

Анатоль Сідарэвіч, www.nn.by

Літоўскія прыгоды...

Яцкоўскі Ігнацы. Аповесць
з майго часу, альбо Літоўскія прыгоды.
Пераклад, пасляслоўе і каментар
Міколы Хаўстовіча. — Варшава, 2010.

Лондан, 1854 год. У эмігранцкім асяродку, у друкарні Аляксандра Рыгінскага выходзіць напісаная па-польску «Powieść z czasu mojego, czyli Przygody Litewskie». У прадмове ёсць радкі: «Аўтар не мае амбіцый спрачацца з вядомымі крытыкамі, бо — ці іх ацэнка будзе станоўчая, ці адмоўная — кніжка надрукаваная і ўжо не зменіцца...» Аўтар памыліўся. Кніга змянілася і вярнулася.

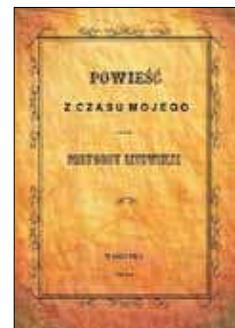
Варшава, апошняя дні 2010 года. Прапалітычны падзеі ў Беларусі, якая чаргова раз паўстала за сваю незалежнасць, пішуць усе польскія газеты. З друкарні «Сава» прывозяць наклад «Аповесці з майго часу...», выдадзенай у беларускім перакладзе.

Нязменнаю, такою самаю, што ў прыжыццёвым выданні, засталася вок-

ладка кнігі, адметнасць яе ў тым, што на ёй няма прозвіща аўтара. Каб адкрыць аўтарства «Аповесці з майго часу...», да следчыкам спатрэбілася 40 гадоў. Гэта Ігнацы Яцкоўскі.

Пра самога Яцкоўскага ў пасляслоўі да беларускага выдання, якое называецца «Нялёгкая дарога дадому», піша да следчык Мікола Хаўстовіч.

«Вершаваныя творы I. Яцкоўскага прасякнуты характэрным для гэтага творцы патрыятызмам, які грунтуваўся на любові да малое Айчыны — Літвы-Наваградчыны і быў адначасна выяўленнем дзяржаўнага пачуцця да Рэчы Паспалітай, якую ў той час звычайна атаясамлівалі з Польшчай. Яшчэ больш яскрава дадзеная тэндэнцыянасць ягонай творчасці выступіла ў празаічнай «Аповесці з майго часу, альбо Літоўскіх прыгодах». Мы лічым, што аналіз названага твора дазволіць не толькі ўвесці ў літаратурны ўжытак найцікавейшы малюнак грамадска-

папалітычнага жыцця на Беларусі пачатку XIX стагоддзя, але і высветліць гісторыю ўзнікнення і аўтарства аднаго з самых адметных беларускамоўных мастаціх тэкстаў сярэдзіны XIX стагоддзя — верша «Заграй, заграй, хлопчэ малы».

«Аповесць...», напісаную напачатку 50-х гадоў XIX ст. можна лічыць гісторычным творам, бо мастаці час пачынаеца ў канцы XVIII ст. (у 1794 годзе забіты расійскімі жаўнерамі, якія рабавалі ягоную гаспадарку, пан Багуслаў), а заканчваецца падзеямі ў Крашыне 1828 года.

Паводле budzma.org

■ «ДЗЕЯСЛОЎ» РАІЦЬ

Андрасюк Міхась. Вуліца Добрый Надзеі: апавяданні. — Мінск: Медысонт, 2010. — 304 с. — (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменнікаў»; вып. 7.).

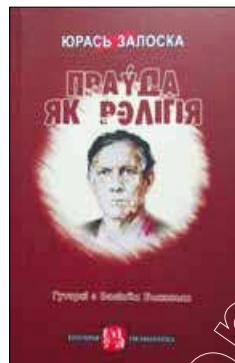
Вядомы на Беласточчыне празаік і паэт, лаўрэат прэмii «Залаты апостраф» за 2009 год, супрацоўнік «Радыё Рацыя» Міхась Андрасюк нарэшце «мае книгу» і на Беларусі. Чытачы «Дзеяслова» добра знаёмыя з творчасцю слыннага аўтара, але гэты зборнік будзе і для іх прыемным сюрпрызам. Бо гэта будзе падарожжа ў малазнаёмыя нам (хоць і блізкія) белавежскія, пушчанская вёсачкі і мястэчкі, населенныя каларытнымі асобамі, якіх Міхась Андрасюк апісвае з асаблівай любоўю, а таксама лірычнай іроніяй і дасціпнасцю.

Багданава Галіна. Сакрамэнт: апавяданні, аповесці. — Мінск: Медысонт, 2010. — 308 с. — (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменнікаў»; вып. 9.).

Галіна Багданава чакала гэтую книгу доўгіх шаснаццаць гадоў. Так, менавіта ў 1994 годзе выйшла яе апошняя книга «Дом іхняе мары». У гэта цяжка паверыць, але гэта ёсць сапраўдная трагедыя літара-

тараў пакалення Г. Багданавай, якім цяпер зусім няшмат гадоў — каля 50, і якіх «рынчальная эканоміка» і «дзяржаўная палітыка» пазбавілі сваіх чытачоў... Новая книга Галіны Багданавай, якая цяпер выступае пад псеўданімам Галіна (друкавалася таксама як Галіна Ланеўская) — «шчырая споведź перад сабою і перад чытачом пра наш час, пра вечныя пераўтварэнні кахання ў жыцці і вобразным свеце мастацтва».

Залоска Юрэс. Прауда як рэлігія: гутаркі з Васілем Быкаўым. — Мінск: Медысонт, 2010. — 192 с. — (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменнікаў»; вып. 6.).

Рыгор Барадулін назваў у свой час Васіля Быкава Прарокам... Гутаркі журналіста і літаратара Юрэса Залоскі з Народным пісьменнікам Беларусі Васілем Быкаўым адбыліся ў сярэдзіне 90-х гадоў мінулага стагоддзя, але чытаюцца гэтаю, нібыта не прыйшло з таго часу 15 гадоў... Усё, пра што гаворыць Васіль Уладзіміравіч, якія «дыягназы» ставіць тагачаснаму ладу і як прагназуе будучыню — быццам прамоўленае сёння. Гэта, як сказана ў анатацыі, «нацыянальная споведź «песіміста ў адносінах да пакалення свайго веку» і валадара беларускай нацыянальнай ідэалогіі будучыні — вялікага літаратара, мастацтвазнаўцы, філосафа, палітыка, грамадзяніна і прарока».

■ КАНТАКТЫ

Пададзеная ў бюлетэні кнігі Вы можаце замовіць непасредна ў выдаўцу па наступных контактах:

Кніжныя серыі:

«Бібліятэка «Дзеяслова»,
«Кнігарня пісьменнікаў»,
«Бібліятэка «Бацькаўшчыны»,
e-mail: knihanosza@gmail.com,
тэл.: +375 17 200 70 27

«Гарадзенская бібліятэка»,
e-mail: dzmuchavec@gmail.com,
тэл.: +375 29 133 87 17

ІП «Логвінаў»,
e-mail: logvinovpress@mail.ru,
тэл.: +375 29 667 47 57

ПУП «Кнігазбор»,
e-mail: bknika@tut.by,
тэл.: +375 29 772 19 14

ПУП «Радыёла-плюс»,
e-mail: siuchykau@gmail.com,
тэл.: +375 29 772 29 58

СТАА «Медысонт»,
e-mail: medisont@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 74 10

Выдавецтва «Галіяфы»,
e-mail: bashura@rambler.ru,
тэл.: +375 29 652 00 72

Выдавецтва «Лімарыус»,
e-mail: limarius@yandex.ru,
тэл.: +375 29 679 33 36

ІП «Зміцер Колас»,
e-mail: zkolas@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 35 65

«Кнігарня «Наша Ніва»,
e-mail: alaksandradyko@gmail.com,
тэл.: +375 29 872 26 35

Заснавальнікі: ГА "Саюз беларускіх пісьменнікаў", МГА "ЗБС "Бацькаўшчына"

Інфармацыйны бюлетэнь МГА «ЗБС «Бацькаўшчына» і ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў».

Распаўсюджваецца на правах унутранай документацыі.

Наклад 299 асобнікаў. № 7, 12.1.2011.

Адказны за нумар — А. Сачанка.

Адрес рэдакцыі: г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 15,
220030, тэл./факс: (+375 17) 200 70 27.

E-mail: knihanosza@gmail.com